

Silas L. Marker
og Vincent F.
Hendricks bog
Os og dem –
Identitetspoliti-
ske akser,
ideer og
afsporede
debatter
(Gyldendal,
2019)
8. september
2019

'Institutionen
opera' i
Danmark – 50
års
udviklingshisto-
rie
3. september
2019

Grønlands
Teaterhistorie
– på vej
1. september
2019

"16:29" af Anna
Malzer, Teater
Momentum
29. august 2019

Wagner:
Rhinguldet.
Den Ny Opera
29. august 2019

Anmeldelse af Henrik Jøker Bjerre og Brian Benjamin Hansen: *Handel! Skolen for livet* Forlaget Mindspace

Af Erik Exe Christoffersen

Handel! (208 sider) er en lille sort indbundet bog lige til at putte i baglommen. Det er et veldrejet format, og med bogen ved hånden kan handlinger ske. Handling opstår som en reaktion på en forhindring og skaber en form for dynamik, som sigter på en forandring af en situation. Det betyder, at handling begynder med en konflikt eller et problemfelt, hvor nogle

forhold skal ændres og justeres. Handling er etymologisk forbundet med hånden: at håndtere, at tage hånd om eller at tage sagen i egen hånd.

Tre handlingsformer

Bogen rummer tre forskellige tilgange til begrebet handling. Først er der *handling*, som krav og forventningen om en permanent selvrealisering, fleksibilitet og omstillingsparathed. Det er en moderne handlingskultur, som dyrker den *tilsyneladende* handlende person, der er "opdateret" og "opgraderet", men hvor handlingsimperativer ofte dækker over manglende mening og reel transformation. Handlinger er her nærmere en mekanisk aktivitet, som en række pligthandlinger, som i de velkendte to-do-lister. Det er en form for tvangshandlinger, som nærmest forhindrer meningsfulde handlinger. Handling bliver en slags agility træning, hvor man ligesom en hund udsættes for forhindringer, *disruptions*, som, i samarbejde med "ens herre", skal forceres for at få den forventelige godbid.

Den anden form for handling er de handlinger, som forsøger at genoprette meningen og råde bod på fremmedhedsfølelsen. Med reference til Hannah Arendt forklarer forfatterne, at mennesket er i stand til at handle sig ud over det meningstomme og skabe identitet, virkelighedsforandring og relationer. Det er *de store handlinger* som er værd at kæmpe for. Den meningsfulde handling siger *nej* til den tomme tvangshandling og gennemfører en skabende handling, selvom den er uforudsigelig i sin konsekvens. Den genskaber mening i meningsløsheden.

Bestilling

Udgivelser

Om Peripeti

handling, som accepterer mennesken, og som intervenserer ved sin interesseløshed.

Forfatterne nævner et lille men meget sigende eksempel på en sådan kreativ intervention. Såkaldte *flashmobs* består i at en masse mennesker mødes et bestemt sted på et bestemt tidspunkt og udfører en handling. Det kan være fx på banegården, hvor et par hundrede deltagere går rundt og på et præcist tidspunkt, måske blot tre minutter fryser, danser vildt eller spiller et bestemt stykke musik. Det er en handling som "afbryder" dagligdagens stedspecifikke flow, og som skaber en synlig anderledeshed i form af reel handling.

Den reelle handling

Der findes en række handlinger, som udfoldes indenfor rammerne af en fornuft eller, med den franske psykoanalytiker, Jacques Lacans begreb, i den symbolske orden. Fx vitsen, der handler ind i den symbolske orden: Den ene siger: Har du taget bad? Den anden svarer: Mangler der et?

Forfatterne trækker langt hen af vejen på Lacans opfattelse af, at vores handlinger er indskrevet i en symbolsk orden. Ofte er der tale om en adfærd, som vi ikke aner betydningen af og som dannes i kraft af denne orden, hvor den Anden er en slags bevidst eller ubevidst forbillede og strukturerende instans. Lacan har desuden et begreb for den reelle orden, som tilhører den fase som ligger udenfor eller før sproget, og som er tabt når først man er indskrevet i den symbolske orden. Den kan bryde frem som en *hovedløs* handling, ekstase, rus eller destruktion og knytter sig både til lystprincippet og dødsdriften.

Det lacanske begreb om den reelle handling er for forfatterne en interessant handling. Det er en handling som opløser den sproglige fornuft, flænger den normalitet, som tilslører en flertydige realitet. Indenfor teatret kunne man henvise eksempelvis til Antonins Artauds *Grusomhedens Teater*, som sønderriver den repræsenterende kultur. Og med et mere aktuelt eksempel kunne man henvise til performance-kunstneren Marina Abramovic. I visse af sine værker sønderriver hun ikke blot sin egen krop, men også den institutionelle ramme opløses, idet tilskuerne provokeres til at intervenere, som i forestillingen *Lips of Thomas* (1975), hvor tilskuerne ender med at afbryde Abramovic's forestilling, fordi det bliver ubærligt at se på, at hun mishandler sin egen krop. Tilskueren bliver reelt handlende ikke bare i etisk forstand, men også ved at overskride teatrets formelle grænse og "*gå gennem mure*", som Abramovic selvbiografi sigende hedder.

Det som *Hand!!* peger på er, at handlinger foregår på mange planer: Kunsten handler, sproget handler, politikken handler, økonomien handler, loven handler, nationaliteter handler og flygtninge handler. Til tider er det for at tilfredsstille et subjektivt begær, den store Anden eller den symbolske orden. Men det kan også være i overskridelsen

Bestilling

Udgivelser

Om Peripeti

skrevet af mere end dramaturgien, hvor handling er det helt centrale begreb.

Dramaturgien er en videnskab om handlingens virksomhed og form. Handling referer til begivenhederne i et skuespil. Men værket kan også være handling i sig selv og udvirke en oplevelse, erfaring eller forandring for tilskueren. Der er en række elementer, som er medvirkende til at skabe denne handling: teksten, skuespillerne, lyset, rummet, tiden, tilskuerforholdet. Nogle er naturligvis mere betydende end andre.

Dramaturgien udfolder en række centrale handlingsparadokser som bunder i at frihed opnås gennem afkald på frihed. Sofokles *Kong Ødipus* handler om det paradoks, der knytter sig til handling. På den ene side har subjektet en vis frihed til at handle, men man kan ikke bestemme betydningen af ens handling. Der er altid en form for dobbelthed mellem frihed og determinisme.

Ødipus ville undgå sin skæbne, som er at han skal dræbe sin far og elske med moderen. Han rejser fra sit land til et andet land. Han skifter perspektiv på livet. Men ved at gøre det, udfører han de handlinger, som han ville undgå. Tragedie tematiserer forholdet mellem subjektet og det almene. Og det at den rette handling er afhængig af konteksten, og den sætter sig så at sige bagom den enkelte. Det er hvad tragedien handler om. Men kompositionen er også en organiseret handling, som sigter på en katharsisk (rensende) effekt i tilskueren. Det er dette dramaturgiske handlingsbegreb, som modernismen ironiserer over, fordi det postulerer en sammenhængende mening, som i forskellige avantgardeforestillinger er helt fraværende. I stedet dyrkes fragmentet, det præsente, det ikke sammenhængende, brudflader eller det sproglige og symbolopløsende absurde teater. Dette er en tendens, som også findes måske mere radikalt i postdramatiske performanceteater, som er optaget af den reelle handling. Forskellige teaterformer, indenfor det man har kaldt virkelighedsteatret, har jagtet den reelle og ikke-repræsenterende handling ved at benytte ikke-professionelle skuespillere, som *er* deres handlinger.

Forfatterne til *Hand!!* kunnet måske med fordel have kombineret dramaturgisk og filosofisk tænkning, og under alle omstændigheder er dramaturgien fyldt med gode eksempler på hvordan teatret kan handle. Ikke bare handle om, men handle reelt i tid og rum. Det betyder også, at man kan iagttage handlingens kompositioner: lige fra den lineære og kausale, til den sideordnede, simultane eller fragmenterede og springende handlingsform.

Handlingen er knyttet til tid og rum

Hvad er så en handling? En handling udvirker eller forandrer en situation. Det vil sige handlinger fungerer i en kontekst, som giver denne en bestemt betydning. En fysisk handling kan betyde noget i en sammenhæng, men noget andet i en anden. Fysisk og mental handling kan derfor være vanskelig at adskille, idet handlingen udvirker en

Bestilling Udgivelser Om Peripeti

Revolution.

Vores kultur er i ekstrem grad handlingspræget: Forbrug, selvrealisering, nydelse er aktiviteter som i en vis forstand er handlinger uden forandring. Affirmativitet er derimod en form for satsning, hvor man forfølger en impuls med en uventet effekt. "Ja og nej hatte", som blandt andet Brinkmann skitserer som to forskellige handlinger, har måske virkelig forplumret handlingsbegrebet. Det er primært den moderne handlingsform, som bogen kritiserer. Men de går også videre end Brinkmann og forslår den overskridende handling (som både siger ja og nej, står fast og bevæger sig), som en mulig udvej af modernitetens konformisme.

"Så hvis nogen spørger os, hvor vi så skal tage fat, hvor de konkrete forslag til handlinger så er i denne bog, vil vi derfor i første omgang måske måtte skuffe ved at sige: Det vil vise sig!" (*Hand!!* s. 192)

Ifølge forfatterne er det ikke muligt at udstikke en handlingsplan. Den reelle handling er hovedløs, reaktiv og som forfatterne skriver i slutningen: Alt kan ske. Den reelle handling er både en form for begyndelse og en destruktion, og den er risikofyldt ved at opgive det sikre og afprøvede, den er som nævnt kreativ på den måde, at der ikke er et givet mål. Det som bogen i sidste ende efterlyser er reel *virketrang*. Alt kan lade sig gøre. Revolutionen er mulig. Det vil nok efterlade nogle læsere med en let hovedrysten, for hvor skal man begynde? Det er på en måde den personlige udfordring som *Hand!!* munder ud i.

Forlaget Mindspace har etableret en god ramme for analysen af handlingen med denne bog, men også med hjemmesidens videoer om forskellige handlingssituationer. Se fx.

Henrik Jøker Bjerre og Brian Benjamin Hansen er begge medlemmer af filosofkollektivet Center for Vild Analyse.

<http://www.forlagetmindspace.dk/video/harlene-anderson>

<http://www.forlagetmindspace.dk/video/carsten-hornstrup>

Erik Exe Christoffersen er lektor ved Aarhus Universitet, Institut for Kommunikation og Kultur – Dramaturgi, og underviser i Teaterpraksis.

[Bestilling](#) [Udgivelser](#) [Om Peripeti](#)

redigeres af en national redaktion fra
Dramaturgi, Aarhus Universitet,
Teatervidenskab ved Københavns
Universitet og med
redaktionsmedlemmer med tilknytning
til teatre og teateruddannelser.

dem – Identitetspolitiske
akser, ideer og afsporede
debatter (Gyldendal,
2019)
sep 8, 2019

'Institutionen opera' i
Danmark – 50 års
udviklingshistorie
sep 3, 2019

Grønlands Teaterhistorie
– på vej
sep 1, 2019

FOR REDAKTIONEN

[Log ind](#)

[Indlæg-RSS](#)

[Kommentar-RSS](#)

[WordPress.org](#)

Der må ikke kopieres, gengives eller på anden måde reproduceres materiale, hverken analog eller digital fra domænet peripeti.dk uden samtykke.